

De Freule

Oosterend telde in de naoorlogse jaren tal van dorpsfiguren die de kleine dorpswereld kleurden. De meesten daarvan woonden hier hun hele leven en vielen op door merkwaardig uiterlijk en gedrag. Een enkele echter was teruggekomen op het eiland na een arbeidzaam leven aan de overkant. Maar allen hadden, zoals overigens bijna iedereen, een bijnaam die hen onderscheidde van dorpelingsen met dezelfde voor- en/of achternaam.

Iemand van de tweede categorie was “de Freule”. Juffrouw Kuiper - je mocht haar geen “mevrouw” noemen - was teruggekeerd naar haar geboortedorp, waar ze enige jaren samen met haar eveneens ongetrouwde broer “Blauwe Jan” in dat grote donkere hoekhuis woonde. Er werd gezegd dat zij ergens in den lande directrice was geweest van een tehuis voor gevallen meisjes. Dat zij de Freule werd genoemd klopte helemaal met wat ik me als kind indacht bij het begrip “deftig”. Ze sprak geen Tessels maar een soort Hooghaarlemmerdijks en voor zover ze buiten kwam droeg ze lange wijde gewaden en buitenissige sieraden. Ze was daarbij mooi van lelijkheid - oogleden, wangen, lippen, onderkin, de mond - alles hing en was bedekt met grote ouderdomsvlekken. Het haar was van een onbestemd grijs en piekte onderuit een gehaakte omslagdoek.

De Freule kwam niet veel buiten. Mijn vriendje en ik deden wel boodschappen voor haar, om een of andere reden staken wij in haar ogen gunstig af bij de overige “onbeschaafde” dorpsjeugd. Binnenshuis bleef ze bijna de hele dag gekleed in een eeuwenoud peignoir, scharrelde rond tussen de manshoge sanseveria's in grote koperen potten en sleetse donkereiken meubels op zoek naar iets wat ze vergeten was. Het was er vol met beeldjes van porselein, stoffige boeken en prullerige herinneringen aan haar betere jaren.

Vaak lag zijn nog in bed – “ze moest van de artsen veel rusten” - en werden wij aan haar sponde ontboden om haar visies op mens en maatschappij te vernemen en haar boodschappen te noteren. Het was op een spannende manier griezelig en dat het er vies was zagen onze kinderoogen niet. Wel zagen wij er boeken en afbeeldingen en die pasten bij onze W.G. van der Hulst-fantasie.

Eén van die afbeeldingen – ik weet echt niet meer wat de voorstelling inhield – bracht zij op een dag in vol tenue bij mijn vader. Eén van zijn vele zakelijke activiteiten was inlijstwerk en de Freule vroeg hem die plaat van een keurige lijst te voorzien. Na een uur van diepzinnig overleg had zij haar keuze uit de lijsten in voorraad gemaakt. Bremer was immers net als zij kunstzinnig aangelegd en had de betreffende afbeelding breeduit geprezen, dus had ze alle vertrouwen. Vader schoof de opdracht eerbiedig op de stapel lijstwerkopdrachten van het gewone volk. Over een week zou het werk geklaard zijn.

Het was een drukke week geweest en in een paar late avonduurtjes had vader zich door dat inlijstwerk geploegd. Ook de opdracht van de Freule was gedaan

maar niet geheel tot zijn tevredenheid. Hij vond het zelf wat slordig. Toen hij juffrouw Kuiper het resultaat liet zien, merkte zij zijn aarzelend gedrag op en keurde zij het dan in alle toonaarden af. "Bremer, wat valt me dat van u tegen! Dit prutswerk kan ik absoluut niet accepteren." De reactie was sterk overdreven maar vader nam het werk terug en beloofde het over te doen en dan perfect. De Freule knikte hooghartig en schreed ontevreden huiswaarts.

De volgende week was nog drukker geweest en vader was helemaal niet aan het inlijsten toegekomen. Toen de winkelbel rinkelde en vader de Freule voor de toonbank zag wachten realiseerde hij zich zijn tekortkoming. Hij had echter geen zin het werk nog een keer te doen, zowel de plaat als de bezitster stonden hem op dat moment tegen. Om die reden besloot hij van tactiek te veranderen. "Juffrouw Kuiper! Nu moet u eens zien!" Met een triomfantelijk gebaar trok hij het onveranderde werk uit een lade en hield het haar met gespeelde trots voor. De Freule zette haar lorgnet op en bestudeerde het resultaat nauwgezet. "Dit is toch wel een groot verschil met vorige week, dat zult u onderkennen." Zij sloeg in grote bewondering haar handen samen en sprak gelukzalig haar intense tevredenheid uit. "Bremer, wat knap! Ik wist het, u kunt het! U bent een kunstenaar!" En dit keer liep ze met het kunstwerk onder de arm overgelukkig huiswaarts.

Jammer dat ik me niet herinner wat die afbeelding voorstelde.

*Aris Bremer,
Oosterend*